

Nu e nevoie de mari abilități analitice pentru a sesiza grotescul uniform al clădirilor comuniste. De la blocurile furnicar, până la monumentalismul faraonic, trecând prin bulevardele largi și serbede, totul respiră aerul greu al unei cazarme care a fost gândită geometric, dar executată lamentabil. “Ideologie înzidită” a numit-o profesorul Ioan Augustin. Și, într-adevăr, arhitectura comunismului nu reprezintă altceva decât expresia unui coșmar metafizic; ar fi naiv, totuși, a crede că putem avea o artă “epurată” de influențe filozofice. Provocarea minimală rămâne, însă, aceea de a distinge între “ideologiile” sănătoase și cele programat brutale sau derivatele lor multiple.

La nivelul vieții de zi cu zi, pe cât sunt de vizibile și deranjante elucubrațiile de beton ale fostului regim, pe atât de inocente și neutre par noile creații post-revoluționare. Sedii de bănci, clădiri de birouri, ansambluri rezidențiale, chiar și anumite imobile oficiale ridicate în ultimii ani dau măsura vremii dar, mai ales, a puterii conducătoare.

De cele mai multe ori, blocurile noi stau alături de cele nu foarte vechi și își proclamă superioritatea (de altitudine și relativ confort) într-un oraș mutilat. Cu toate acestea incongruențele fundamentale nu reies foarte clar. Între cele două stiluri s-ar cuveni, la prima vedere, să existe o distanță conceptuală, deoarece, se presupune, răsar din contexte ideologice opuse: democrație și totalitarism, libertate și opresiune, capitalism și socialism etc. Ce-i drept, la nivel superficial, apar diferențe. De pildă, fațadele grele ale vechilor clădiri, încărcate de ciment și, uneori, cu motive “neoclasice” sunt înlocuite de geamuri opace și structuri de oțel. Cilindrii sunt preferați uneori geometriei rectangulare, iar culorile provin dintr-un registru mai larg. Materialele folosite iau în calcul dezvoltările recente, dar dincolo de toate aceste detalii și distincții, importante pentru specialiști, e greu de argumentat o deosebire de natură, esențială, între cele două tipuri de arhitectură. Și asta pentru că, la nivel fundamental, inspirația în ambele cazuri, descrise superficial mai sus, provine dintr-o filozofie care predică mecanizarea universului, abolirea arhitecturii și, nu în cele din urmă, desființarea omului.

Scris de Ninel Ganea
Luni, 02 Martie 2015 23:27

Din punct de vedere istoric, clădirea de tip comunist, științifică, funcțională, "eliberată" de curbe, nu a trebuit să îl aștepte pe Ceaușescu sau pe Lenin pentru a se naște. Pe planșă și în realitate ea exista încă dinainte de cel de-al Doilea Război Mondial, prin opera lui Walter Gropius și a Școlii de la Bauhaus, continuată cu aplomb de Le Corbusier. Dacă ne uităm mai în profunzime, așa cum ne îndeamnă Hans Sedlmayr în "Pierderea măsurii", observăm că astfel de idei circulau deja la arhitecții din preajma Revoluției Franceze, precum Claude Nicolas Ledoux. Presupoziția din care se hrănește această filozofie pune semnul de egalitate între geometrie și arhitectură. "Le reveil brutal en nous, parce que foudroyant des joies intenses de la géométrie", avea să spună, puțin mai târziu, Le Corbusier.

De altfel, nu este nimic întâmplător în faptul că primele desene ale unor construcții complet moderne (forme sferice independente) apar în Iluminism, adică într-o perioadă de entuziasm matematic și științific, când Dumnezeu devine o ipoteză nenecesară pentru legile universului, iar societatea trebuie aranjată pe baze matematice. Nici materialele inovatoare și nici vreo constrângere financiară nu au generat noile construcții, ci o anumită ideologie, o dorință de a răsturna lumea cu susul în jos (apar chiar și astfel de clădiri inversate), de a o așeza pe o fundație raționalistă, geometrică, totalitară. În consecință, individul devine peste tot izolat (Ledoux), deoarece ordinea tradițională a fost pulverizată, iar aranjamentul matematic nu și-a făcut încă debutul. Este o idee radicală care ia cu asalt cultura și civilizația și, în decurs de câteva generații, se impune complet. Universul este un imens ceasornic, corpul uman o mașinărie, așa că locuințele trebuie să se transforme în "mașini de locuit".

Din punct de vedere urbanistic, programul derivat din matematizarea universului este simplu: "inima orașelor noastre vechi cu turnurile și catedralele lor trebuie spartă în bucăți și înlocuită de zgârie nori" (Le Corbusier). Intenția, nocivă fără îndoială, este logică. Cine își propune să schimbe complet orașele, să le distrugă, trebuie să atace în primul rând centrul, iar centrul tradițional al orașelor îl reprezentau Biserica și Palatul Regal. Mai mult, orașele tradiționale erau construite după "un design teologic sacru", care acum trebuie înlăturat.

Revenind la perioada contemporană, putem spune, fără a greși, că demolările masive efectuate de fostul dictator nu au fost altceva decât o punere în aplicare a manifestului semnat de Le Corbusier. Când nu au fost dărâmate, bisericile au fost mutate în spatele unor blocuri meschine, după o metodă brutală, dar necesară pentru ideologia dominantă. Totuși, dacă ne uităm la evoluțiile recente, sesizăm doar o schimbare de tehnică, și nu o deplasare de accent. Bisericile nu mai sunt rase de pe fața pământului, ci obliterate de construcții mamut. În București, de exemplu, două dintre cele mai vizibile biserici, Catedrala Sf. Iosif și Biserica Armenească, situate în centrul orașului, au fost desfigurare cu ajutorul unor clădiri de birouri care le-au acoperit aproape total. Eliminarea lăcașelor de cult poate părea o ilustrare la limită pentru a arăta identitatea de natură dintre cele două tipuri de ideologie, dar este coroborată cu toate celelalte realizări arhitecturale democratice la fel de monotone ca și cutiile comuniste.

Frumusețea arhitecturii democratice

Scris de Ninel Ganea
Luni, 02 Martie 2015 23:27

Ca urmare, dacă ideologia este relativ identică, ea nu are cum să producă altceva decât creații similare, iar asta este exact ceea ce ni se prezintă la nivel cotidian, într-o splendoare calpă. Însă emanația curentului nu se reduce doar la arhitectură. Tipul de om, de regim politic și spiritual se aseamănă considerabil, chiar dacă nu avem o suprapunere completă. Ambalajul democratic poate păcăli, dar dincolo de el ne lovim de aceleași idei hâde. După cum remarca sardonice un gânditor crescut în vremea Habsburgilor: un om liber nu poate trăi în arondismentul 5, strada numărul 7, blocul 12, etaj 8, apartamentul 34.